

spreek!

Over geloof, kerk en samenleving

**WERKEN
VANUIT GELOOF**

Maak kennis met Katholiek Nieuwsblad:

3 weken
gratis
KN

Vraag snel 3 weken KN aan:
Bel 00 31 (0)73 6123480
of ga naar
www.katholieknieuwsblad.nl/3weken

Katholiek Nieuwsblad heeft u heel veel te bieden! Elke week: boeiende artikelen over geloof en samenleving, spraakmakende columns, inspirerende interviews en kleurrijke reportages.

Pelgrimshuis CASA NOVA

Het in 2010 gerestaureerde Pelgrimshuis Casa Nova ligt in de H. Landstichting tussen Nijmegen en Groesbeek, Beek en Berg en Dal. Het huis biedt een rustgevende sfeer en voorziet in een goede keuken.

Het heeft een eigen kapel en u bent in de gelegenheid om vrijblijvend de gebedstijden mee te doen. Uniek voor persoonlijke rust of retraite. Het Pelgrimshuis ligt te midden van een wonderschone natuur. Geen autobaan of snelweg verstoort de sfeer van rust en vrede. Er zijn prachtige wandel en fietsroutes.

O.a. de **Ooyse polder**, ook kunt u het **Afrikamuseum**, en het **museumpark Orientalis** bezoeken. Er is in het Pelgrimshuis Casa Nova ook gelegenheid voor groepen om weekends, studie of bezinningsdagen te houden.

3 overnachtingen met volledig pension slechts € 120,- Heeft u interesse? Bel voor reservering:
(024) 322 14 25

(Bewaar deze advertentie ook voor latere mogelijkheid)
Pelgrimshuis Casa Nova, Pastoor Raboupln 5
6564 BP H.Landstichting.
(www.pelgrimshuiscasanova.nl)

Huis voor de Pelgrim

Onze reizen brengen je verder

**Naar Lourdes met
bisschop Mgr. Van den Hout
18 t/m 23 mei 2018**

Huis
voor
de
Pelgrim

Bij Lourdesreizen speciale kortingsmogelijkheden voor verzekerden van CZ.

Huis voor de Pelgrim Vraag de uitgebreide brochure aan
info@huisvoordepelgrim.nl www.huisvoordepelgrim.nl
T: 043 - 3215715

Werken vanuit geloof

Hoofdredacteur a.i.

Lammert de Hoop

Spelen geloof en christelijke waarden een rol in je dagelijks werk? Hoe herken je de boom aan zijn vruchten? Aandacht in Spreek! voor dit thema.

Sommigen staan er bij stil in hun eigen column, zoals bisschop Ron van den Hout en bijbelkenner Piet van der Schoof. Anderen spreken over hun bezieling in interviews. René Paas, Commissaris van de Koning in Groningen met protestantse achtergrond. Broer Roorda, katholiek agrarisch ondernemer met zijn gezin in Friesland. John van Meekeren als overtuigd bestuurder van RK basisonderwijs. Opbouwwerker Herman Agterhoek bespeurt Gods geest in maatschappelijke veranderingen en ziet toekomst voor de locale geloofsgemeenschap. Bij de Bonifatiusdagen in Dokkum - op 8, 9 en 10 juni a.s. - vieren we dit jaar ook het 25-jarig priesterjubiläum van onze bisschop!

Een bijzondere 'werker vanuit het geloof', verbonden met het noorden, was pater-Karmeliet Titus Brandsma uit Bolsward. Bij zijn leven veelzijdig actief als priester, journalist, hoogleraar, onderzoeker, mysticus en bisschoppelijk adviseur tot aan zijn dood in oorlogstijd. Deze maand verschijnt er een nieuw boek over hem, verzorgd door het Titus Brandsma Instituut in Nijmegen.

Inhoud

7 Nieuw boek over Titus Brandsma

8 Werken vanuit geloof
Column bisschop: Je bent gelovig maar werkt buiten de kerk. Hoe gaat dat in onze tijd?

11 De stad is geen bak los zand
René Paas, Commissaris van de Koning in Groningen. Visie van een bezielde bestuurder.

20 Maximale ontplooiingskansen bieden is ook katholiek
Onderwijsbestuurder John van Meekeren over drijfveren van RK basisonderwijs.

24 Maria mantels tijdens de Bonifatiusdagen 2018
'Geloof, hoop en liefde', het thema van de jaarlijkse hoogtijdag van het bisdom in Dokkum

26 Gods geest waait in deze wereld
Kerkelijk opbouwwerker Herman Agterhoek bespeurt nieuwe Paas-kracht voor de locale geloofsgemeenschap.

MENSEN

spreek!

Op 1 april jl. heeft drs. **L. (Lysbeth) Minnema** de zending ontvangen om werkzaam te zijn als diaconaal medewerker in de Sint-Vitusparochie Leeuwarden voor 0.9 fte. Haar taken bestaan voornamelijk uit diaconaal werk en opbouwwerk. Zij versterkt daarmee het pastoresteam van pastoor P.J.J. (Peter) Stiekema en drs. G.M.H. (Germa) Kamsma-Kunst.

Met ingang van 1 april jl. is de aanstelling qua formatie van mevrouw drs. **G.M.H. (Germa) Kamsma-Kunst** op haar eigen verzoek aangepast van 1.0 fte naar 0.6 fte. Zij blijft als pastoraal werkster werkzaam in het pastoresteam van de Sint Vitusparochie te Leeuwarden.

Eveneens per 1 april is drs. **J. (Jan) van Beek** voor 0.4 fte toegevoegd aan het team van de Zalige Titus Brandsmaparochie te Bolsward. Hij is samen met pastoor drs. A. (Arjen) Bultsma en drs. N.G. (Nelleke) ten Wolde verantwoordelijk voor een aantal taken binnen het basispastoraat.

Op 10 mei jl. was het 25 jaar geleden dat mevr. **M.A. (Annelies) Kiewiet-Blaauw** in dienst trad bij het toen nog bisdom Groningen. Zij is thans hoofd van de huishouding. Vele jaren is zij trouw en met grote toewijding werkzaam geweest voor bisschop Möller, bisschop Eijk, bisschop de Korte en nu voor bisschop Van den Hout. Op 3 mei hebben we dit samen met de curie gevierd.

Pater **J. (Jozef) Okonek S.Chr.** werd op 12 mei geïnstalleerd als pastoor van de parochie Maria, Hertogin van Drenthe. Samen met pastoraal werkster A.T. (Myriam) Oosting draagt hij zorg voor het pastoraat binnen de parochie. Daarnaast blijft hij ook actief voor de Poolse Missie in ons bisdom.

Per 12 mei heeft vicaris **P.H.H. (Peter) Wellen**, eervol ontslag gekregen als waarnemend pastoor van de parochie Maria, Hertogin van Drenthe.

Mgr. dr. **C.F.M. van den Hout** gedenkt op 5 juni a.s. dat hij 25 jaar geleden door mgr. J. ter Schure s.d.b., in de kathedraal te 's Hertogenbosch, tot priester is gewijd. Op zondag 10 juni zal hij dit met het gehele bisdom vieren tijdens de Bonifatiusdagen te Dokkum.

spreek!

Pater **H.H.M. (Henk) van der Zee** o.f.m. heeft op 23 mei jl. gevierd dat hij 50 jaar geleden tot priester werd gewijd. Pater van der Zee was o.a. pastoor in Oost-Groningen en Zuid-Oost Drenthe.

Op 29 mei was het 25 jaar geleden dat diaken **Fr.J.M. (Frans) Wielens**, door mgr. dr. J.B.W.M. Möller, tot diaken werd gewijd. Diaken Wielens is werkzaam in de Immanuelparochie: Coevorden, Nieuw Schoonebeek, Schoonebeek, Steenwijksmoer en Weiteveen. Op 10 juni zal dit jubileum gevierd worden in de parochie.

Agenda van de bisschop

Mei

- 18-23 Bedevaart Lourdes
- 26 Toedienen H. Vormsel Weiteveen
- 27 Heiligdomsvaart Maastricht
- 28 Theologisch Werkgezelschap
- 29 Vanaf 13.00 uur: uitgaansdag bisdom
- 31 Afsluiting meimaand Elshout

Juni

- 2 en 3 Fulda, Bonifatiusdagen
- 8-10 Bonifatiusdagen Dokkum
(waarbij 10 juni tevens viering 25 jarig priesterjubileum bisschop in Dokkum)
- 12 Vergadering Bisschoppenconferentie
- 13 Bijeenkomst RK Theologenclub
- 15 Toedienen H. Vormsel parochie Maria, hertogin van Drenthe (Klazienaveen)
- 16 Toedienen H. Vormsel parochie Emmaus (Emmeloord)
- 17 Toedienen H. Vormsel parochie H. Martinus (Groningen)
- 18 Ontmoeting Focolare, Nieuwkuijk
- 19 10.00 uur: bijeenkomst Roepingenpastoraat

- 20 16.00 uur: diaconaal eetproject Musselkanaal
- 23 toedienen H. Vormsel parochie Sint-Vitus (Leeuwarden)
- 24 Eucharistieviering Bolsward
- 30 Eucharistieviering Hoogeveen

Juli

- 1 Toedienen H. Vormsel Sneek
- 5 17.00 uur: vergadering REA
- 8 Eucharistievieringen Zorgvlied en Oosterwolde
- 15 Eucharistieviering(en) parochie H. Drie-eenheid
- 18 Vergaderingen priesterraad en kapittel
- 22 Eucharistievieringen Hoogeveen en Beilen
- 27 avond: bijwonen lezing Bolsward

29 juli t/m 12 augustus vakantie

NIEUW BOEK OVER PATER TITUS BRANDSMA

Voor Titus Brandsma hoort spiritualiteit bij het gewone leven. Het heeft van doen met wat mensen beweegt, wat hen raakt, met de keuzes die zij maken. Daarom vraagt spiritualiteit ook om een kritische benadering: zorgvuldige observatie, kennis en nadenken. Deze kritische benadering typeert Brandsma als wetenschapper met een mystieke geest. Hij brengt wetenschap dichtbij de spiritualiteit van mensen.

Deze nieuwe bundel met veertien tekstfragmenten van Titus Brandsma - tot nu toe niet gepubliceerd - geven een inblik in zijn veelzijdige aanpak. Elke tekst wordt door een wetenschapper van het Nijmeegse Titus Brandsma Instituut belicht.

Het boek verschijnt binnenkort bij uitgeverij Adveniat in Baarn. De uitgave is volledig verzorgd door het Titus Brandsma Instituut, bij gelegenheid van haar 50-jarig bestaan.

Boek:
Titus Brandsma Spiritualiteit Dichtbij
ISBN 978 94 9209 371 4
Paperback | ca. 176 blz.
€ 24,50 | Verschijnt half juni

WERKEN VANUIT GELOOF

Je bent onderwijzer, bestuurder of ondernemer en je wilt je geloof ook in je werk tot uiting laten komen. Je bent gelovig, maar je werkt niet direct in de Kerk. Hoe gaat dat? Kan dat nog in onze tijd? Dit is een belangrijke vraag die we ons mogen stellen. Hoe ga ik met mijn geloof om in het werk dat ik doe? Kan ik mijn geloof ook in mijn werk laten spreken?

In onze samenleving is het niet de bedoeling dat je je persoonlijk geloof uitdraagt op je werkplek. Ik bedoel: je hoeft niet te evangeliseren of te preken. Ik betwijfel trouwens of dat ooit gewoon is geweest. In de pauze raak je soms met een collega over het geloof in gesprek, maar het evangelie wordt primair verkondigd in de kerk waar iedereen vrij naar toe kan komen en waar je in vrijheid kunt worden opgenomen door het doopsel. Er zijn meer kanalen in onze samenleving waarin het geloof in God legitiem kan worden uitgedragen: bepaalde media bijvoorbeeld of boeken. Dit is vrij toegankelijk en voor niemand verplicht.

Het christelijk geloof bevat morele normen die algemeen geldig zijn en die iedereen onderschrijft of zou moeten onderschrijven. Deze zijn gebaseerd op waarden die gaan over mensen, groepen van mensen en kwetsbaren, maar ook over de dierenwereld en de natuur, de schepping. De menselijk waardigheid is een waarde die iedereen hoog in het vaandel zou moeten schrijven. Het gaat voor een onderwijzer, een bestuurder en een ondernemer om de volgende concrete vragen: Hoe laat ik die verlegen jongen in de klas tot zijn recht komen?

Welk onderwijsmethode kiezen we als schoolteam? Hoe ga ik om met de dieren op mijn bedrijf? Welk politiek beleid maken we als gemeentebestuur op het gebied van afvalverwerking? Dit zijn heel concrete vragen die je zelf zult moeten beantwoorden. De Kerk als gemeenschap van Christus heeft niet zoveel concrete normen hieromtrent. Het is het eigen inzicht en het eigen geweten dat de waarden van het geloof moet vertalen naar concrete daden en concreet beleid. Het is steeds een afwegen van de omstandigheden en de (on)mogelijkheden.

De waarden en normen die je vanuit je persoonlijk geloof en vanuit je eigen kerk hebt ontvangen, vertalen zich in het dagelijks leven. Geloven is niet alleen iets voor in de kerk – daar worden we wel in ons geloof gevoed, gecorrigeerd en gesterkt – maar ook voor de werkplek. Het werk maakt een belangrijk deel uit van ons leven. We besteden er veel uren aan en ook voor onze sociale contacten is ons werk bepalend.

Een van de documenten van het Tweede Vaticaans Concilie – Decreet *Apostolicam actuositatem* over het lekenapostolaat – zegt dat het eigen is aan de staat van de leken gelovigen dat

zij hun leven leiden te midden van de wereld en van de tijdelijke zaken. Zij zijn geroepen om als zuurdesem hun apostolaat in de wereld te verrichten. We zullen moeten accepteren dat we meestal kleine bijdragen kunnen leveren. Dat is zuurdesem zijn in de wereld, dat is een licht zijn in de wereld. Ieder kan op zijn of haar positie iets doen. Ook in ons werk zullen we onszelf en onze collegae de vraag moeten voorhouden: is dit rechtvaardig? kan ik dit voor mijn geweten verantwoorden? Welke lijn zou ik moeten volgen? Wat reikt mijn geloof mij aan?

Het kan ook goed zijn om enige tijd na te denken en advies te vragen bij iemand van de Kerk die meedenkt over hoe je geloof en werk goed kunt verbinden. Uiteindelijk zal je zelf de verantwoordelijkheid moeten nemen.

Dr. C.F.M. van den Hout
bisschop van Groningen - Leeuwarden

DE STAD IS GEEN BAK LOS ZAND

De Groningse Commissaris van de Koning, René Paas, 'schaamt zich het Evangelie niet'. Persoonlijke waarden en idealen uitspreken sterkt je geloofwaardigheid, vindt hij. Dat is juist in deze tijd nodig, voor kerk en politiek. De visie van een bezielde bestuurder.

Tekst: Lammert de Hoop

Wat drijft u als bestuurder?

'Leven is niet vrijblijvend kreeg ik mee in mijn protestants-christelijke opvoeding. Je draagt ook verantwoordelijkheid voor anderen, vooral als ze minder kansen hebben. In Groningen kwam ik als student Rechten en Bestuurswetenschappen voor het CDA in de gemeenteraad en ik was er vanaf 1996 wethouder Openbare Werken & Milieu. Afdeling 'troep & ellende' volgens sommigen: losse stoeptegels, omgewaaide bomen, hondenpoep. Ik heb me oa. ingezet voor junks en daklozenopvang. Experimenten met gratis heroïne en methadine verstrekking aan ongeneeslijk verslaafden; de zwakste groep die overlast veroorzaakte. Via de Commissie Paas heeft Den Haag er landelijk ook aandacht voor gevraagd. De taak van de staat is niet alleen om op straat schade te voorkomen of te beperken. Kwaliteit van leven is voor mij ook een doel van politiek. Bij het Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV), waar ik later voorzitter werd, waren wij de eerste vakcentrale die de pensioengerechtigde leeftijd van 65 jaar ter discussie stelde. Dat gaat

ook om solidariteit en kwaliteit van leven. Menig oudere heeft na zijn 65e nog vele mooie jaren voor de boeg; 'vergrijzing' is daarvoor een veel te tobberig woord. Maar als de AOW- en ziektepremies van de kleinkinderen daardoor stijgen heeft dat onwenselijke gevolgen. Als werkgevers verplicht zijn steeds hogere sociale premies te betalen, gaat dat vroeg of laat ten koste van de onderkant van de arbeidsmarkt. Flexibilisering van de pensioenleeftijd betekent zowel solidariteit tussen generaties als kwaliteit van leven. Voor mij is dat christelijk-sociaal gemotiveerde politiek.'

Wat delen vakbonden en kerk?

'Het lijken beide verouderde instituties. Dwz: jongeren maken andere keuzes en sluiten zich er minder bij aan. Zorgelijk, als je het mij vraagt. De arbeidsmarkt is een harde wereld, waar je solidariteit moet organiseren. Werkgevers gaan echt niet met iedereen afzonderlijk iets regelen. De publieke omroep en kwaliteitskranten verliezen ook vaste aanhang. Maar een wereld waar

iedereen een beetje journalist is, levert veel 'fakenieuws' op. Er staat ons maar één ding te doen: voeling en contact houden met mensen; luister bij jongeren naar wat hun drijft en interesseert. Kerken zijn krachtige dragers van waarden in het leven en dat kunnen ze uitstralen. De democratie bestaat niet zonder deugden die (ook) door het christelijk geloof worden uitgedragen. Solidariteit en gedeelde verantwoordelijkheid. Verdraagzaamheid en eerlijkheid. Vergelijk het met Bachs veelstemmige muziek: de stemmen zijn los verkrijgbaar, maar samen maken ze de muziek.'

Is kerk en religie niet omstreden geworden?

'Geloof is tegenwoordig een privézaak, achter ieders voordeur. De publieke ruimte is van religie ontdaan, bestuurders moeten neutraal zijn. Dat valt samen met de trend dat Google en sociale media als Facebook de informatie organiseren op basis van persoonlijke voorkeuren. Zij selecteren wat mensen leuk vinden als een voortdurende bevestiging van

spreek!

eigen voorkeuren. De internetbubble is onze nieuwe verzuiling, wereldwijd. Zo vinden we het moeilijk om verstandig om te gaan met religieuze uitingen in het openbaar verkeer. Heftige commotie over haatpredikers associëren we met fundamentalistische islam. Terwijl niet eens zo lang geleden religieuze leiders als Hendrik de Cock en Abraham Kuiper door de overheid ook als gevaarlijke dwepers zijn weggezet. De Cock kreeg in Ulrum de soldaten zelfs ingekwartierd. In onze technisch-complexe samenleving is het moeilijker om het geheel te overzien. Bij aardbevingen verliezen we ons als bestuurders gemakkelijk in discussies over sterktes en soorten huizen. Maar we moeten blijven benoemen waar het eigenlijk om gaat: Groningen is pas veilig als wonen weer perspectief heeft en de veroorzaakte schade

wordt betaald. Als kerklid, burger, werknemer, CEO en consument is iedereen medeverantwoordelijk voor het geheel. Geloofsprincipes spelen daarin een rol.'

Ziet u een rol voor geloof in de publieke ruimte?

'In een tijd waarin veel verandert en onzeker is, zijn lichtende voorbeelden nodig. Mensen die sterk in hun schoenen staan en de verantwoordelijkheid voelen de wereld te verbeteren. Het is slecht voor Groningen, de wereld en de democratie als je elkaars diepste intenties en waarden niet kent, omdat ze weg moeten blijven uit het publieke debat. Cohesie in de samenleving bewaren vind ik een opdracht voor de kerk en het openbaar bestuur. Openlijk uitspreken wat mensen verbindt, waar

ze elkaar nodig hebben. De stad is geen bak los zand, maar bestaat uit verbanden van mensen die elkaar kennen en veel delen. Engagement vraagt dat we het gemeenschappelijk belang benoemen. In de publieke ruimte zeggen waarom je doet wat je doet maakt kerk en bestuur juist geloofwaardig.'

Koningspsalm

Geloof en bestuur moet je echt uit elkaar houden is de reflex van Nederlandse gezagsdragers en politici tegenwoordig. Soms een gemiste kans vindt René Paas. Vooral als een ontmoeting van nationale allure zich afspeelt in de kerk. Fragment uit een toespraak van de CdK in april jl. voor de Groningse Pepergasthuisgemeente, kort voor Koningsdag 2018:

"De draaiboeken liggen klaar.

Stratenmakers en hoveniers maken de stad mooi. Fietsenrekken en bankjes verdwijnen en etalages kleuren oranje. De binnenstad hangt vol camera's. Nog dertien nachtjes slapen. En dan is het zover. Koningsdag. Feest in het hele land. En Groningen is het middelpunt. Vrijdag over een week loopt de koninklijke familie de Martinikerk binnen. Via de bruidsingang. En

als ze linksaf slaan, de eeuwenoude kerk in, speelt het wereldberoemde Schnittgerorgel. Psalm 72, de Koningspsalm. Wat anders?

'Geef, Heer, de koning uwe rechten en uw gerechtigheid aan 's konings zoon, om uwe knechten te richten met beleid. Dan ruist op alle bergen vrede, heil op der heuveln top. Hij zal geweldenaars vertreden, maar armen richt hij op.'

Ik zie enkelen van u al ongerust kijken... Maar wees gerust. Zo zal het niet gaan. Koningsdag heeft miljoenen kijkers. De Martinikerk is die dag een publieke ruimte, dus hartstikke neutraal. Het NNO speelt 'A short ride in a fast machine' van John Adams. Club Guy en Roni danst. De route loopt door de kerk omdat sommige soorten cultuur

in de echte publieke ruimte, op straat, minder tot hun recht komen. Dan passen ze beter in een kerk. Overigens wel jammer van die koningspsalm. Psalm 72 legt de lat hoog voor een beginnende koning. 'Van Salomo' staat er boven. Een gebed dat de koning koning mag zijn bij de gratie Gods: 'Hij zal de redder zijn der armen. Hij hoort hun hulpgeschrei. Hij is met koninklijk erbarmen hun eenzaamheid nabij.'

Dit zijn woorden uit een tijd waarin de publieke ruimte niet zonder geloof kon. Waarin profeten koningen bestraffend toespraken: 'talking truth to power'. Riskant voor je gezondheid, maar het moest. Geloof was essentieel voor de koning en voor openbaar bestuur."

'IK ZIT DICHT OP HET MYSTERIE VAN GOD'

Als er één beroepsgroep is die alle dagen te maken heeft met Gods schepping dan is het wel het boerengezin. Broer en Elizabeth Roorda en hun zoon Age uit Grou zijn zo'n gezin.

Tekst: Ilona Lesscher

Het is nog zonnig, maar de wind waait scherp over het Grouster Hoflân. Een week met voor de tijd van het jaar exotisch hoge temperaturen ligt achter ons. Dat heeft het grasgewas op de percelen rondom de stal goed gedaan. Groen glinsterend wuiven de sprietten zachtjes heen en weer op de wind. Geen voorjaar is gelijk; een treffend voorbeeld van de grilligheid van de natuur waarmee een boer dagelijks mee moet dealen.

Broer (55) en Elizabeth (50) boeren sinds 2000 net buiten Grou. Daarvoor werkte Broer in maatschap met zijn broer op het ouderlijk melkveebedrijf in Reduzum. In 2009 verrees er bij hen een nieuwe ligboxenstal, waar nu 140 koeien worden gemolken. Broer wil er nog wel meer melken. Zijn ambitie is 200 en dat aantal kan met de stal en het land dat hij in gebruik heeft. 'Ik heb wel wat geldingsdrang', klinkt het lachend aan de keukentafel. 'Dat komt van vaderskant. Mijn vader beredeneert alles, ook zijn geloof. Mijn moeder kon het niet zo goed verwoorden, maar het geloof zat bij haar diep in haar gevoel.' Broer is pragmatisch: 'Van een Nederlandse theoloog hoorde ik eens: het is voor het geloof niet strikt noodzakelijk dat er een hiernamaals is. We moeten het vooral hier goed doen.'

Houdbaar

In zijn doen en denken is Broer - actief CDA-lid omdat de partij zich inzet voor boeren - een aanhanger van Aalt Dijkhuizen en Louise Fresco die als bestuurders verbonden zijn aan Wageningen Universiteit. Efficiënt omgaan met de kringloop staat in hun filosofie centraal. In de praktijk

betekent deze visie dat er in de vruchtbare Nederlandse delta, het meest efficiënt agrarisch kan worden geproduceerd en dat dat ten volle moet worden benut. 'Het sentiment in de Westerse wereld is echter precies andersom. We onttrekken zelfs vruchtbare landbouwgrond aan de productie', stelt Broer met spijt vast. 'We moeten zuinig zijn op onze landbouwgrond en het zuinig gebruiken', aldus Broer. Voor hem is dat niet equivalent aan biologisch boeren, duurzaam ondernemen kan op meerdere manieren. Duurzaam betekent voor hem dat het 'houdbaar is': de aarde wordt er niet slechter van. Als boer weet hij als geen ander dat wanneer er geen balans is tussen alle schakels op het bedrijf, de resultaten onder druk komen. Daar gaat een permanente prikkel vanuit om het 'goed' te doen.

Het 'goede' doen: de Bijbel is daarvoor een richtsnoer. Maar 'goed' is niet exclusief voor Christenen merkt Broer op, waarna hij de vraag 'Waarom dan toch geloven' op tafel legt. Het antwoord hangt nauw samen met zijn boer zijn.

Mysterie

Het ontstaan van nieuw leven blijft ook voor de boer een groot wonder: 'De mens weet veel en de mens kan veel, maar daarmee is niet alles verklaard. En dan het heelal: zo groot dat het niet te bevatten is. Er is meer dan wij zien en dat is dan misschien God: het grote mysterie.'

'Ik heb daar als boer dagelijks mee te maken', geeft Broer aan. Op het land en in de stal: 'Lagere schoolklassen die elk jaar op ons bedrijf komen vertel ik altijd over de kringloop op ons bedrijf. Er ontstaat hier leven, maar er gaan ook dieren dood. De natuur is niet maakbaar en als mens heb je niet altijd de regie.' Dat bewustzijn zorgt ervoor dat het dagelijks boerenwerk met respect voor de schepping wordt gedaan: 'Is een koe éénmaal drachtig, dan blijft ze op ons bedrijf en wordt ze bijvoorbeeld niet zomaar vanwege een tegenvallende productie afgevoerd. Dat ontlokte onze veearts eens de reactie: 'Jij bent een echte Roomse ondernemer.'

A close-up photograph of several tall, slender stems with clusters of small, light pink flowers at the top. The stems are a deep reddish-brown color. The leaves are green and serrated. In the background, there are blurred green leaves and a patch of yellow flowers.

WERKEN LAAT ZIEN WIE JE BENT

Tekst: Piet van der Schoof

Arbeid is onmisbaar voor de levensvervulling van ieder mens en het is de basis van zijn bestaan. Maar de herinnering aan een verloren paradijs blijft. In veel culturen leeft een vage en nostalgische herinnering aan een verloren paradijs. Eens moet er een gouden tijd zijn geweest waarin volmaakte harmonie heerste tussen mens en natuur. Er is een park geweest dat bijzonder vruchtbaar was, bevoeid door koele bronnen en beken waaraan de mens zich kon laven. Het klimaat was er heerlijk en de mensen stonden niet bloot aan allerlei gevaren. Zo was de droom van velen in de Oudheid voor wie het leven meestal kort en moeizaam was. Dat kan toch nooit de bedoeling van God geweest zijn? Wat is er mis gegaan?

Eden

Ook in het jodendom leeft de herinnering voort aan een heerlijke tuin, waar het eerste mensenpaar nog kon leven volgens Gods oorspronkelijke bedoeling. Volgens de schrijver van Genesis ligt die tuin in Eden, ergens in het Oosten. Adam en Eva gaan er niet zalig nietsdoen; zij krijgen als opdracht om Gods boomgaard te beheren. Dat betekent heel aangenaam werken in een prachtige, altijd groene omgeving, beschermt tegen de verzengende hitte van de zomer. Volgens de schrijver van het Hooglied groeien er granaatappelbomen, olijven, etrogs en druiven. Adam en Eva leven er van de boomvruchten. Het idee dat mensen in de meest ideale staat alleen vruchten eten, leeft ook in andere oude culturen. Zij slachten geen dieren en eigenen zich ook niet allerlei gewassen toe. Het eerste mensenpaar laat de natuur onaangestast.

Grenzen verleggen

God heeft een uitstekende schepping gecreëerd, waarmee Hijzelf heel tevreden was. Vervolgens gaat het mis. Volgens de auteur van Genesis beschikt het eerste mensenpaar over een vrije wil en kiest ervoor om grenzen

te verleggen. Een sprekende slang verleidt Eva om te eten van de boom van kennis van goed en kwaad, hoewel God dit verboden heeft. Eva plukt een vrucht, eet ervan en geeft er ook van aan haar man. Maar nu moeten zij de Tuin van Eden verlaten. Een zwoegend bestaan als landbouwers ligt voor hen in het verschiet en voortaan zullen zij zich vooral moeten voeden met veldgewas.

Levensvervulling

Hoewel arbeid soms gelijk kan staan aan lijden, heeft werken volgens de Bijbel over het algemeen een positieve betekenis. In Psalm 128 lezen we dat mensen van de vruchten van hun arbeid zullen leven en dat het goed met ze zal gaan. Door te werken ontstaat er bovendien een samenwerking van de Allerhoogste met de mensen. Zo plant de mens en God laat het regenen. Door te werken laat je zien wat je talenten zijn en wat voor inspiratie je hebt. Jezus maakt hierbij een vergelijking met een fruitboom. Hij zegt dat je aan de hand van de vruchten de boom leert kennen, want er is geen goede boom die slechte vruchten voortbrengt en er is geen slechte boom die goede vruchten

voortbrengt. Werken heeft waarde op zich en vormt een eer voor de arbeider. Werken moet dus en de apostel Paulus zegt dan ook met nadruk: 'Wie niet werkt, zal niet eten!' Volgens de Bijbel is het van het grootste belang dat ouders hun kinderen een vak leren. Daarbij treden de kinderen dus in het voetspoor van hun ouders.

Eigenbelang

In het Jodendom is bijbelstudie verreweg het belangrijkste werk dat je kunt doen. Maar het is geen goed idee om alleen maar met die studie bezig te zijn. Vele wijzen oefenen daarnaast ook nog een eenvoudig beroep uit en voorzien daarmee in hun levensonderhoud. Bij het verrichten van werk hoeft je eigen belang niet voorop te staan. De rabbijnse literatuur vermeldt dat de Romeinse keizer onderweg eens een oude man druk bezig ziet met het planten van fruitbomen. 'Geloof jij dat jij nog van de vruchten zult genieten?' vraagt de keizer hem ongelovig. 'Ook al is dat misschien niet zo,' antwoordt de hovenier, 'dan beden ik maar dat mijn ouders voor mij gewerkt hebben. Daarom werk ik nu voor mijn kinderen'.

WERKEN VANUIT GELOOF

Werken als vrijwilliger
In eigen kerk en parochie
Helpen met de praktische dingen
Klok luiden, kaarsen aansteken, geld tellen
Zingen in een koor
Begeleiden van kinderen
Vormelingen, dopelingen

Je inzet voor kerk en de wereld
Is werken vanuit je geloof
Wetend dat je ertoe doet
Als klein deel
Van het grote geheel
Het geheel dat gemeenschap heet
Deel van de wereldkerk
Verbonden met elkaar
Leven vanuit je geloof

Iedereen een aanwinst
Iedereen leert
Iedereen werkt
Met de invulling die je er zelf aan geeft.

Tekst: Marlies Bosch

'MAXIMALE ONTPLOOI- INGSKANSSEN BIEDEN IS OOK KATHOLIEK'

John van Meekeren is voorzitter van de katholieke basisscholengroep Primenius in Groningen en Drenthe. Wat drijft hem als onderwijsbestuurder?

Tekst: Agda Wachter

spreek!

John van Meekeren groeide op in het gezin van een internationaal varende binnenvaartschipper uit Zuid Limburg. Als kind stond hij vroeg op eigen benen. Op zijn vijfde ging hij naar het Sint Jozefinternaat in Grevenbicht. De schoolcarrière in het basisonderwijs en een deel van het voortgezet onderwijs werd voortgezet op het Nikolaas internaat in Nijmegen. De middelbare school rondde John af in Eindhoven. Op de vraag wat hij wilde worden kwam het antwoord: 'Geen binnenvaartschipper; ik wil dokter worden.'

Eigen kansen

Voor de artsens studie ontbraken de financiële middelen helaas, en John besloot de opleiding tot verpleegkundige te doen. Hij werkte in het ziekenhuis, de psychiatrie en met verstandelijk gehandicapten. Na twee jaar werd hij uitgenodigd een managementopleiding aan de Radboud Universiteit te volgen. Op zijn

tweeëntwintigste gaf hij leiding aan een afdeling met ernstig meervoudig gedragsgestoorde cliënten. Hij kwam naar het noorden en werd daar in 1999 directeur bestuurder Ouderenzorg. Naast deze baan is hij twee dagen in de week de trekker van het bestuur voor katholiek primair onderwijs in het noorden.

Katholiek onderwijs

Vanwaar zijn betrokkenheid voor het katholiek onderwijs? John van Meekeren: 'Toen we vanuit Apeldoorn naar Scheemda verhuisden zochten we voor onze dochter een katholieke school. Dat werd de St. Vitus school in Winschoten. Als onbezoldigd schoolbestuurder raakte ik daar in 1987 betrokken bij ontwikkelingen

**Ieder kind verdient
kwaliteit door innovatie**

in het katholiek primair onderwijs in het Noorden." John stond bijvoorbeeld aan de wieg van het Onderwijsbureau Meppel. In 2005 werd hij voorzitter van het College van Bestuur van Primenius: de koepel van katholiek primair onderwijs in Groningen en Drenthe.

Ontplooiingskansen

John zet zich met hart en ziel in voor de scholen van Primenius. 'Gevoed door mijn katholieke levensovertuiging zet ik me in voor mensen, directies, teams, kinderen en hun ouders bij onze scholen. Ik treed mensen graag open tegemoet. Dat was ook mijn houding als hulpverlener in de benadering van angstige mensen met ernstige psychische problematiek in de psychiatrische zorg. Ook dan goede hulp realiseren was mijn uitdaging. Ik

zie dat in het onderwijs niet anders. Mijn drijfveer voor katholiek onderwijs is om maximale ontplooiingskansen voor ieder kind te realiseren.'

Niet klassikaal

Volgens John moet het basisonderwijs radicaal veranderen: 'We moeten af van het klassikaal lesgeven. De vraag staat centraal: waar ben je als kind aan toe? We noemen dat gepersonaliseerd leren. Kinderen zijn van nature nieuwsgierig, sluit daar bij aan. Ik ben ervan overtuigd dat veel problemen in het basisonderwijs te maken hebben met klassikaal lesgeven. Door gepersonaliseerd leren geef je kinderen de ruimte zich in eigen tempo te ontwikkelen en te leren waar het aan toe is.'

Het betekent niet langer lesgeven vanuit standaard systemen en groepsprocessen, maar uitgaan van wat de individuele leerling op dat moment kan. De leerkracht begeleidt kinderen in hun persoonlijke ontwikkeling. Katholiek onderwijs waarin vorming van 'heel de mens' centraal staat, heeft goud in handen vindt John: 'Vanuit katholiek sociaal denken moeten we niet anders willen. De school is gericht op de persoon en de groei van jonge mensen. Katholieke scholen hebben de verantwoordelijkheid deze identiteit te koesteren en actief uit te dragen.'

OPINIE

Werken vanuit geloof betekent voor mij...

Marytsje Flapper

Werken vanuit geloof is voor mij het ontmoeten in dagelijkse gesprekken: in mijn werk bijvoorbeeld als ik met een ouder of leerkracht in gesprek ben en het gesprek een diepere wending krijgt waardoor we beiden op het puntje van de stoel komen te zitten. Dan neem ik de tijd en valt het moeten weg. Er ontstaat een dieper contact en een mooie manier van in gesprek gaan met elkaar. Maar een ware ontmoeting heb ik ook regelmatig met de kinderen van mijn school. Als je bijvoorbeeld samen de trap oploopt of wanneer ze spontaan een gesprekje beginnen in de gang. Dat is vaak heel waardevol. Ik ervaar het ook in ontmoetingen met 'mezelf. Een muziekje op de koptelefoon en helemaal tijd voor mezelf. Ook dan ervaar ik een ware ontmoeting en ervaar ik soms een goddelijk moment....

Kasper Heijne

In mijn groep van maandagmorgen zitten Syriërs, Irakezen, Eritreeërs en ook Nederlanders. We praten over de Ramandan. 'Kasper, jij moet ook gaan vasten, ook al doe je dat maar twee dagen!'

Steeds weer merk ik hoe serieus mijn cursisten met hun geloof bezig zijn. Zowel de moslims als de katholieken uit Eritrea, geven duidelijk aan wanneer ze vasten of een moment vragen voor gebed. Bij een rondvraag in de groep moeten ik en ook mijn Christelijke medelanders bekennen dat we niet veel aan vasten doen. Ik verdedig mij door te zeggen dat het voor mij ook een tijd van bezinning is. Om heel eerlijk te zijn presenteer ik mij niet openlijk als gelovig mens. Is dat bescheidenheid of is het de angst om hardop te zeggen dat de hoofdpersoon uit het Nieuwe Testament mijn grote voorbeeld is?

Tecla Heijne

In de 35 jaar, dat ik voor de klas stond op een katholieke basisschool, speelde het geloof een rol in het dagelijks werken.

Met de kinderen was ik altijd bezig met voorbereidingen op bijv. Palmzondag, Pasen, Kerst. Voor kinderen valt er veel te ontdekken. Het is prachtig om die reis samen te gaan. En samen zoveel te beleven dat boven het alledaagse uitstijgt. Waardevol vond ik de jaarlijkse speurtocht door de kerk, in de Paastijd. De kinderen waren altijd onder de indruk van wat er te zien is in de kerk. In groepjes zochten ze geconcentreerd naar antwoorden op vragen over de kruiswegstaties. Een mooi, stil moment aan het eind van de speurtocht was altijd het opsteken van een kaarsje voor een speciaal iemand. Nu ik ben gestopt met juf zijn beleef ik de Kerkelijke feesten op een andere manier.

Menke Dijkema

Het bisdomhuis is voor mij een bijzondere plek om te werken. Ik voel me er thuis en gekend. Het is ook een soort thuis voor mij. Toen de vacature destijds op mijn pad kwam heb ik dat gezien als een stukje leiding van God. Het kwam op het juiste moment! Het katholieke geloof is voor mij een rustpunt en anker. Het is een bijzondere weg die God met mij gaat. Ik heb protestantse wortels en ben ruim twee jaar geleden katholiek geworden. Wat is het dan bijzonder om zo'n spirituele werkplek te mogen hebben. Ik werk vanuit mijn hart en voel mij hier op m'n plek. Het werken in de huishouding is veel omvattend. Het is afwisselend, van het schoonmaken tot aan koken voor de bisschop en alles wat daar tussenin ligt. Door bezoekers te ontvangen ontmoet je met regelmaat nieuwe mensen. Het is fijn om dienstbaar te mogen zijn en een kleine schakel in het grotere geheel.

"MARIAMANTEL VAN ONZE ZOETE LIEVE VROUWE IN DEN BOSCH."

**Inspirerend voorbeeld voor protestantse en
katholieke ontwerpers in Dokkum voor
de Bonifatiusdagen 2018.**

GELOOF, HOOP EN LIEFDE

spreek!

Tekst: Lammert de Hoop

Geloof, Hoop en Liefde zijn de kernwoorden van elke christelijke 'mienskip' (gemeenschap). Hoe maken we ze waar in deze tijd? De interkerkelijke Bonifatiusdagen bieden een inspirerend programma met vieringen, jongerenactiviteiten, straattheater en een kleurrijk Bonifatius Festival. Eigentijds pelgrimeren sterkt nieuwe hoop ('delen') en vertrouwen (geloof) onder de mensen. De 'Mantel van Maria', symbool van Gods Liefde die beschutting biedt aan alle mensen, inspireert ontwerpers uit verschillende kerken tot zelfgemaakte Mantels voor Maria. De nieuwe mantels van Maria, van protestantse en katholieke makers, worden zondag 10 juni geëxposeerd in de Bonifatiuskapel tijdens de oecumenische lunch en gebedsviering.

25 Jaar priesterjubileum

De viering op zondag 10 juni in de Bonifatiuskapel staat ook in het teken van het 25-jarig priesterjubileum van mgr. Ron van den Hout, bisschop van Groningen-Leeuwarden. Zijn uitnodigingsbrief over Geloof, Hoop en Liefde krijgt 's morgens aandacht in de protestantse erediensten. Speciale gasten uit het zuiden, zoals het Brabantse St. Jorisgilde uit Diessen en de Broederschap van de Zoete Lieve Vrouwe van Den Bosch, luisteren het zondagprogramma op. Brabantse vaandels en trommels verhogen de

feestvreugde op deze christelijke hoogtijdag van het noorden.

U bent allen van harte welkom!

Vrijdag 8 juni

18.00 Start jongerenweekend 'The Messenger' van het Jongerenplatform bisdom Groningen-Leeuwarden in het Bonifatiuspark. Aanmelding: jongeren@bisdomgl.nl

19.00 Oecumenische openingsvesper Christelijk Gereformeerde kerk,

Stationsweg 39
o.l.v. ds. Ton van der Wekken

20.00 Gastlezing: 'Pelgrimeren in Fryslân: naar Dokkum en Santiago aan het Wad'

Door Lammert de Hoop en Hans de Jong, Stichting Santiago aan het Wad.

Zaterdag 9 juni

13.00 - 17.00 Straattheater in de binnenstad

Muziek, selfie maken en houten opinietorens over "Wat betekent voor jou geloof, hoop en liefde?"

14.00 - 17.00 Mini-pelgrimstocht Dokkum <-> Klooster Claercamp bij Rinsumageest

Kennismaking met de nieuwe pelgrimsroute Claercamp in Noordoost Fryslân. Afstand: 2 x 5 km. Vertrek bij de Bonifatiuskapel, Bronlaan 12.

17.30 - 19.00 Pelgrimsmaaltijd

In restaurant De IJsherberg, Harddraversdijk 1, Dokkum. Kosten: € 12,50. Opgave tot 4 juni via: bonifatiusdagen@gmail.com.

19.30 - 22.00 Bonifatius Festival 'Geloof, Hoop en Liefde' in De Herberg

Harddraversdijk 1. Jurering van zelfgemaakte 'Mantels voor Maria' m.m.v. de Broederschap van de Zoete Lieve Vrouwe (Den Bosch). Avondprogramma met o.a. gospelgroepen De Regenboog en Unity, kinderkoor de Blide Sjongers, workshops over schilderen met kunstenaar Jan Kooistra (€ 10,-), liturgische bloemschikking (€ 5,-) en djembé-muziek. Expositie

van heiligenbeelden en marktpresentatie van ecologische voeding, Dokkumer Bonifatiusproducten en de Evangelische Boektiel. Aanmelding voor workshops via: bonifatiusdagen@gmail.com.

Zondag 10 juni Zondagvieringen

09.15 uur Christelijk Gereformeerde Kerk, Stationsweg 39

09.30 uur PKN De Fontein, Op de Keppels 3

19.30 uur meezinghappening 'Geloof, Hoop en Liefde' met liederen uit praise- en popmuziek door de zanggroep en jongerenband van de Fonteinkerk.

09.30 uur PKN Grote Kerk, Markt 2

09.30 uur PKN De Herberg, Harddraversdijk 1

09.30 uur Remonstrants-Doopsgezinde kerk, Legeweg 14

11.00 uur Rooms-Katholieke kerk Koningstraat 26, Eucharistieviering

12.30 Processie

Vertrek bij de RK kerk in de binnenstad naar de Bonifatiuskapel.

Bonifatiuskapel en Processiepark

13.00 - 15.00 Oecumenische ontmoeting en lunch

Voor alle aanwezigen aangeboden door het bisdom, met gelegenheid de bisschop te feliciteren. Expositie nieuwe Maria mantels in de kapel. Muzikale omlijsting door Progress en Salvation. Opgave voor de lunch via: bonifatiusdagen@gmail.com.

14.00 Rondleiding over Titus en Bonifatius

Over 'een pelgrimskapel in verbinding staande met het open Friese landschap'.

15.00 Afsluitende oecumenische gebedsviering

Met de bisschop en voorgangers van alle kerken.

'GODS GEEST WAAIT IN DEZE WERELD'

Tekst: Johan Klaassen

spreek!

Kerkelijk opbouwwerker Herman Agterhoek, mijn voorganger, publiceert na zijn pensionering 'De tijd kantelt, voor wie erin gelooft'. Elke organisatie - ook de kerk - is in onze tijd in verandering. Maak met 'Paas-kracht' een nieuw begin!

Vier trends van deze tijd veranderen bedrijven en organisaties. We gaan van centraal naar decentraal, van aanbodgericht naar vraaggericht, van doelmatig naar mensgericht en van mechanisch /mondiaal naar duurzaam/ lokaal. 'De nieuwe tijd voltrekt zich voor onze ogen', stelt Herman Agterhoek. 'We moeten daar aandacht aan geven in ons denken over toekomstig kerk-zijn en geloven. Ik geloof dat Gods geest werkzaam is in deze wereld, binnen en buiten de kerk. Hij komt ons tegemoet.'

Waarom schreef je dit boek?

'Met bisschop de Korte en pastores in het bisdom kwam de toekomst van lokale geloofsgemeenschap vaak ter sprake. Het beleidsplan van het bisdom stelt ook de

vraag: 'Hoe gaan we om met de opschaling van parochiebesturen tegenover het kleinschalige van geloofsgemeenschappen?' Ik heb daarover doorgedacht en me verdiept in de veranderingen van onze tijd. Je ziet van alles gebeuren; we raken kwijt waar we uit voortkomen. De opkomst van lokale partijen bij de gemeenteraadsverkiezingen bijvoorbeeld. Herkenbare kandidaten die het plaatselijk willen doen; de gemeenteraad krijgt meer contact met burgers. Maar het is ook uitdrukking van een ander verstaan! Of een ander voorbeeld: de Rotterdamse economiefaculteit heeft Paul van Geest als theoloog-filosof aangesteld om na te denken over gevolgen van de economie. Mijn uitgangspunt is theologisch: Gods geest waait in deze

wereld en Hij doet dat breder dan bij kerkmensen alleen; ook niet-gelovige mensen ervaren het. Jonge mensen wereldwijd die zich inzetten voor een betere wereld. Ze staan op en zeggen dat ze bepaalde dingen niet meer willen! Vanuit het Evangelie kunnen we veel ondersteunen.'

Wat stel je voor aan parochies en gelovigen?

'Leer vanuit een nieuw perspectief naar kerk-zijn kijken, en ga uit van jezelf. Het is nogal een schokkende ontdekking als je beseft dat het voortbestaan van de lokale kerk niet vanzelfsprekend is. Je bent zelf geroepen handen en voeten te geven aan geloven zodat het lokaal blijft. Kerk-zijn pendelt tussen twee polen: geloofsbezinning en samenkomen,

naast ingaan op mensen in de wereld die een beroep op je doen. Ik zie het als een eigentijdse variant van het monnikencredo 'ora et labora'. Je bidt voor wie je ontmoet, je ontmoet voor wie je bidt. Bij grotere parochiebesturen hoef je lokaal sommige bestuurlijke taken niet meer te doen. Gebruik die ruimte voor bezinning op verandering van de geloofsgemeenschap, aansluitend bij de tijd. Vaticanum II vroeg meer participatie van gelovigen. Dat is in eerste instantie ingevuld als 'de pastoor helpen bij parochie zijn'. Wie er mee stopte gaf de opdracht terug aan de pastores. Nu de kerk onder druk staat komt er lokaal iets anders naar voren: Is wat er was nog wel levensvatbaar? En: hoe willen wij hier en nu 'leerling van Jezus Christus' zijn? Spreek je dit echt uit dan ontstaat er ruimte voor nieuwe geest. Dat is: 'Paas-kracht': beginnend met meta-noia: ommekeer van de ziel.'

Wat bedoel je met 'Paas-kracht'?

'De levende, verrezen Heer leidt ons hier en nu. Ik geloof in Zijn Geest

die helpt om over dode momenten in de tijd heen te komen. 'Paas-kracht' is moed om op te staan en toekomst te zien. De Geest inspireert mensen, binnen en buiten de Kerk, om het goede (bonum) te doen voor de wereld. Veel van wat ons dierbaar - en soms heilig - is in het kerkzijn ontvalt ons. Dat werpt ons terug op eigen geloof en zending in de wereld. Zoek lokaal de mensen op die ook niet willen dat kerk en geloof stopt, en bespreek met elkaar waar je in bent beland. Vanuit welk verleden kom je, waar sta je nu, welke uitdagingen liggen er in de toekomst. Pak een leeg vel papier en begin samen handen en voeten te geven aan het ons dierbare Evangelie. Dat is Paas-kracht delen. Bidden, samenkomen en vieren is belangrijk, maar ook wat je betekent voor de omgeving die een appèl op je doet. Zoek samenwerking met andere bevlogen mensen. Stap twee is aftasten hoe dit perspectief werkt. Geeft het 'lucht', nieuwe adem? Stap drie is: blijf samenkomen met geestverwanten: met hen die ook niet willen dat geloven ophoudt. De taak van pastores is gelovigen hierbij te ondersteunen en hun zending in

de wereld te begeleiden om in het spoor van Jezus Christus te blijven. Constateren dat je niet gelukkig bent met zoals het gaat en als parochie toch gewoon door doen, betekent dat je elkaar uitput op een weg die ten einde loopt.'

Het dagblad Trouw vraagt bij recensies 'een reden om dit boek niet te lezen'... Wat is jouw tip?

Je moet dit boek niet lezen als je niet uit je comfort-zone wilt worden gehaald!

Tot zover een inspirerend gesprek met een 'begeesterde' auteur. Laten we aan de gang gaan!

'De tijd kantelt, voor wie er in geloof' is verkrijgbaar bij de auteur: h.agterhoek@upcmail.nl.

PORTRET VAN BISSCHOP GERARD DE KORTE

Tekst: Marlies Bosch

Het is al sinds de dood van Mgr. Nierman een gewoonte: van iedere bisschop die een zetel heeft (gehad) in het noordelijke bisdom wordt binnen afzienbare tijd na overlijden of vertrek een portret geschilderd. Daarmee blijft de bisschop voor eeuwig verbonden met zijn voormalige bisdom.

Alleen Mgr. Nierman en Möller zijn tot hun dood bisschop te Groningen geweest. Hun opvolgers vertrokken naar een ander bisdom. De schilderijen hebben een vaste plek in het trapportaal van het bisdomhuis. Op 14 april jl. is het portret van de twee jaar geleden vertrokken bisschop Gerard de Korte onthuld. Door hemzelf, in het bijzijn van de staf en kunstenares Dorine Kuiper die zijn portret heeft geschilderd.

Dorine Kuiper

Zij studeerde schilderen en grafiek aan de ABK Minerva, Groningen. Ze maakt portretten in opdracht en exposeerde o.a. in Galerie Pictura Groningen, Galerie Mokum, Galerie Mebius, Artemisia, Realisme Beurs Amsterdam, de Kunst Rai e.a. Opdrachten: Portretten voor particulieren, de portrettengalerij van de Groninger universiteit, instanties en bedrijven. Als docent model- en portretschilderen is zij verbonden aan het Kunsten Centrum Groningen en de USVA te Groningen

Zie ook: www.dorinekuiper.nl

Mgr. Nierman
Portret door: Th. van Delft (1883-1967)

Mgr. Möller
Portret door Joyce Eijkhout (1968)

Mgr. Eijk
Portret door Jan Asselbergs (1937-2015)

Colofon

7e jaargang
Nummer 2
Mei 2018

Redactie:

Ilona Lesscher, Piet van der Schoof,
Agda Wachter, Lammert de Hoop
(hoofd- en eindredactie),
Marlies Bosch (eindredactie)

Fotografie:

Marlies Bosch

Redactieadres:

Bisdom Groningen-Leeuwarden
Ubbo Emmiussingel 79
9711 BG Groningen
telefoon: 050-4065888
redactie@bisdomgl.nl
www.bisdomgl.nl

Vormgeving:

Rizzo Schouten

Opmaak en advertentie-exploitatie:

Mediapalet BV, Heerenveen
Telefoon: 0513-745020

Druk:

Veldhuis Media, Raalte

Abonnement:

SPREEK! Is een uitgave
van het bisdom Groningen-
Leeuwarden en verschijnt vijf
maal per jaar.

Jaarabonnement: € 15,00

Een abonnement kan elk
gewenst moment ingaan en
wordt automatisch verlengd.

Abonnementenadministratie: v.bouwman@bisdomgl.nl
tel. 050-4065888

ISSN 2213-8560

2011 Bonifatius plaquette op de St. Jozef kathedraal in Groningen

Heilige Bonifatius verbeeld aan de St.-Jozefkerk in Groningen

Bij de oprichting van het bisdom Groningen in 1956 stelde paus Pius XII het nieuwe bisdom onder de bescherming van de Heilige Bonifatius. De Engelse missionaris, in 754 bij Dokkum vermoord, geldt als de grondlegger van het christelijk geloof in het noorden van Nederland. De St.-Jozefkerk aan de Radesingel, een neogotische kerk van architect P.J.H. Cuijpers uit 1887, is sinds 1980 officieel de kathedraal van het bisdom. Ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van het noordelijk bisdom is besloten een eigentijdse kunstenaar de opdracht te geven een herkenbaar beeld van de Heilige Bonifatius te maken voor de kathedraal. De Diocesane Commissie voor Kunstbezit koos voor het ontwerp van Gosse Dam uit Kollum. Dam is geboren in 1950 en is als beeldhouwer opgeleid aan Academie Minerva in Groningen. Hij maakte verschillende figuratieve sculpturen voor de openbare ruimte, oa. een reliëf van Martinus voor de façade van de St.-Martinuskerk in Sneek (2002).

Het bronzen reliëf voor de St.-Jozefkerk kent een heldere en sobere compositie. Een groot deel van het vlak is lege ruimte. De hoofdfiguur komt aan de linkerzijde het veld binnen. De leegte vult zich met spanning tussen de fiere missionaris en zijn heidense belagers, opgeroepen door het zwaard aan de rechterrand van het reliëf. Bonifatius loopt vanuit het blikveld van degenen die de kerk binnengaan zijn marteldood tegemoet. Hij is niet afgebeeld als bisschop, maar in zijn oergedaante als monnik. De abstracte lijnen van de mantel verwijzen naar een benedictijner monnikspij. Tegen zijn borst geklemd houdt hij het evangelieboek, het attribuut van de geloofsverkondiger. Of hij zich daarmee beschermt heeft tegen het zwaard, zoals de overlevering wil, blijft in het midden. Gosse Dam hierover: 'Toont hij al verkondigend het boek aan de heidense Friezen? Verweert hij zich ermee tegen zijn aanvallers? De beschouwer mag het zeggen. In ieder geval drukt hij de bijbel letterlijk en figuurlijk aan zijn hart.'

Op zondag 6 december 2009 is door bisschop Gerard de Korte het reliëf onthuld na een pontificale hoogmis.

Sible de Blaauw, Commissie Kunstbezit.

PRIESTER OF DIAKEN WORDEN VANUIT JE BEROEP!

Priester- en diakenopleiding Bovendonk

Informatie over deze deeltijdopleiding:

T 0165 504277

E info@pdob.nl

I www.pdob.nl

Hofstraat 8 · 4741 AK Hoeven

Uw gift is welkom op IBAN
NL 93 ING B 0002 5806 80
t.n.v. Stichting PDOB te Breda

Voor een persoonlijk afscheid

UITVAARTZORG
BOERHAAVELAAN

Stad en Ommeland

BOERHAAVELAAN 19, 9728 LG GRONINGEN

050 - 52 55 980

WWW.UITVAART-GRONINGEN.NL

RAAD

DE ADMINISTRatieve DIENSTVERLENERS

Op basis van een scherp geprijsd abonnement
kunt u, als parochie, bij RAAD terecht
voor alle administratieve en
financieel-zakelijk aangelegenheden.

RAAD JOURE
S.T. Landman,
Westermarwei 1
8501 RA Joure
tel. (0513) 419 439
s.landman@planet.nl
www.raadjoure.nl

Een bordje eten elke dag
is voor heel veel kinderen
niet vanzelfsprekend!

**U kunt helpen,
word donateur**

JA, ik word donateur en:

☐ Ik machtig de Stichting Missiewerk M.A.W. tot wederopzegging om van mijn rekening af te schrijven het hieronder gewenste vermelde bedrag (doorhalen wat niet gewenst is).
1x eenmalig / 1x per kwartaal / 1x per maand / 1x per jaar

Rekeningnr: NL..... Bedrag:.....

Naam:.....

Adres:

Plaats:

Handtekening:

s.v.p. inzenden naar: Stichting Missiewerk M.A.W.,
Postbus 1180, 9701 BD Groningen

Altijd al naar het Heilig Land gewild? Dan is dit je kans!

VNB sponsorfietstocht

Zorgreis

10-daagse bedevaarten met o.a. ook Petra en Nebo

8-daagse bedevaarten

Reis in november naar het Heilig land en schrijf geschiedenis tijdens de eerste Nederlandse dagen. Treed in de voetsporen van Jezus en bezoek onder andere het Meer van Galilea, de Dode Zee, Jeruzalem en Bethlehem.

Beleef samen met honderden pelgrims de Nederlandse Dagen in het Heilig Land

Ga naar www.vnb.nl of bel 073 681 81 11

reizen met VNB is betekenisvol ontmoeten

Denk je erover priester te worden?

Kijk eens op
www.willibrordseminarie.nl
of kom langs in Heiloo!

GROOTSEMINARIE ST. WILLIBRORD
Hoogeweg 65, 1851 PJ Heiloo
T 072 505 1288
www.willibrordseminarie.nl

Wilt u de priesteropleiding steunen?
Uw gift is zeer welkom op rek.nr.
NL64 INGB 000 000 5464
t.n.v. Het Grootseminarie